herpy

JASZCZURKI WŁAŚCIWE

Jaszczurka żyworodna

Zootoca vivipara

Zootoca vivipara to mała, dzienna jaszczurka, która żyje dalej na północ niż jakikolwiek inny gad. Gatunek osiąga około 15 cm długości i zamieszkuje torfowiska, wrzosowiska, skraje lasów i łąki. Na większości obszaru występowania samica rodzi żywe młode. Wymaga chłodnego, słonecznego i wilgotnego terrarium z wieloma kryjówkami oraz zimowania trwającego trzy do czterech miesięcy.

Rodzina: Lacertidae Nazwa angielska: European Common Lizard

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**12-16 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**2-5 g**
Długość życia	**5-12 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny**
Środowisko	**Mokradła i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**80 × 50 × 50 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**22-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**32-38 °C**
Temperatura w nocy	**14-18 °C**
Wilgotność	**50-80%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Zimowanie	**4-6 °C** 12-16 tygodni
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**W parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Żyworodny**
Dojrzałość płciowa	**12-36 miesięcy**
Wielkość miotu	**2-12 młodych**
Zniesienia w roku	**1**
Ciąża	**35-85 dni**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Zootoca vivipara to mała, smukła jaszczurka o krótkiej głowie, krótkich nogach i grubym ogonie. Dorosłe osobniki mają 12-16 cm długości od pyska do końca ogona, około 5-6 cm od pyska do kloaki, i ważą 2-5 g. Kolor podstawowy jest brązowy, szary, rudawy, zielony lub czarny, często z plamkami lub paskami wzdłuż grzbietu oraz czarnymi lub ciemnymi pasami na bokach.

Samiec ma jaśniejszy, intensywnie ubarwiony brzuch w kolorze żółtym, pomarańczowym lub zielonym z czarnymi plamkami oraz nieco większą głowę niż samica. Brzuch samicy jest bladożółty do jaskrawopomarańczowego, a ubarwienie bardzo różni się między samicami. Wielkość głowy samca ma znaczenie dla sukcesu w godach i w walkach między samcami.

Gatunek zawdzięcza nazwę swojemu sposobowi rozmnażania: nazwa naukowa odnosi się do żyworodności. Na większości obszaru występowania, także w całej Europie Północnej, samica rodzi żywe młode, które wydostają się z cienkiej, miękkiej osłonki w trakcie porodu lub tuż po nim. W północnej Hiszpanii i południowo-zachodniej Francji występują populacje jajorodne. Na obszarze występowania żyje kilka pokrewnych i kryptycznych gatunków, a taksonomia wciąż jest rewidowana.

Zwierzę jest szybkie i płochliwe, dlatego należy je raczej obserwować niż brać do ręki. W razie zagrożenia odrzuca ogon.

Występowanie i środowisko

Zootoca vivipara ma największy zasięg ze wszystkich lądowych jaszczurek. Występuje od Irlandii i północnej Hiszpanii przez całą Europę Północną i Środkową po Rosję i wschodnią Syberię, Sachalin i Hokkaido, a na północy także za kołem podbiegunowym. Na południu dociera do północnych Włoch i Bałkanów, a w Azji występuje w północnym Kazachstanie, Mongolii i północnych Chinach.

W Irlandii gatunek jest jedynym rodzimym gadem. Populacje w Europie Północnej zamieszkują wilgotne, otwarte siedliska, a ich rozmieszczenie jest często wyspowe.

> **Naturalny zasięg:** Irlandia, Wielka Brytania, Norwegia, Szwecja, Finlandia, Dania, Holandia, Belgia, Luksemburg, Francja, Hiszpania, Andora, Niemcy, Szwajcaria, Liechtenstein, Austria, Włochy, Słowenia, Chorwacja, Bośnia i Hercegowina, Serbia, Czarnogóra, Macedonia Północna, Albania, Grecja, Bułgaria, Rumunia, Węgry, Słowacja, Czechy, Polska, Litwa, Łotwa, Estonia, Białoruś, Ukraina, Rosja, Kazachstan, Mongolia, Chiny i Japonia.

ŚRODOWISKO

Zootoca vivipara żyje w otwartych, słonecznych miejscach z gęstą osłoną w pobliżu i wilgotnym podłożem: na skrajach torfowisk i podmokłych łąk, na polanach i skrajach lasów, wrzosowiskach, w wyrobiskach torfowych, na nasypach kolejowych oraz na poboczach dróg i miedzach. Zwierzęta wygrzewają się na pniach, pniakach i kępach, a spłoszone chowają się w roślinności. Jeden osobnik korzysta z obszaru około 500-1.700 m², samce z większego niż samice. Przestraszone zwierzę potrafi zarówno pływać, jak i nurkować.

Gatunek jest aktywny od marca-kwietnia do września-października. Gody odbywają się w kwietniu-maju. Po ciąży trwającej 5-12 tygodni samica rodzi 2-12 młodych w lipcu-sierpniu. Zimę spędza w kryjówkach pod korzeniami i kamieniami oraz w norach ziemnych, czasem razem z innymi gadami i ropuchami. W naturze gatunek znosi temperatury poniżej zera, ale podczas chłodnego zimowania w terrarium temperatura nie może osiągnąć punktu zamarzania.

Hodowla

TERRARIUM

Zootoca vivipara najlepiej czuje się na zewnątrz, w wybiegu lub zamkniętej rabacie ogrodowej w pełnym słońcu z zacienionymi, chłodnymi strefami. W pomieszczeniu para potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 80 × 50 × 50 cm (długość × szerokość × wysokość), a samiec z trzema-czterema samicami co najmniej 120 × 60 × 60 cm. Większe jest zawsze lepsze. Młode można odchowywać w grupach w 50 × 30 × 30 cm.

Podłoże to mieszanka piasku, ziemi i torfu z warstwą mchu i liści, utrzymywana lekko wilgotna. Urządź terrarium kępami traw, krzewami, pniakami, korą i płaskimi kamieniami, tak aby były zarówno miejsca do wygrzewania, jak i gęsta osłona. Zwierzę potrzebuje chłodnych, zacienionych miejsc w terrarium, ponieważ pochodzi z zimnych regionów i źle znosi długotrwałe ciepło. Płaskie kryjówki z kory lub łupka muszą leżeć stabilnie, żeby zwierzę nie zostało przygniecione. Tylną ścianę można wyłożyć korkiem, aby zwierzę mogło wspinać się do miejsca wygrzewania.

Samice potrzebują spokojnego, ukrytego i wilgotnego miejsca z mchem i liśćmi, w którym mogą rodzić. Samice z populacji jajorodnych muszą mieć luźną, lekko wilgotną ziemię do kopania. Terrarium musi mieć dobrą wentylację krzyżową i szczelną pokrywę z drobną siatką, bo młode są małe i mogą uciec.

TEMPERATURA

Zootoca vivipara pochodzi z zimnych regionów, ale dużo się wygrzewa i podczas aktywności utrzymuje temperaturę ciała około 30-33 °C. Temperatura dzienna w terrarium wynosi 22-28 °C, a miejsce wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 32-38 °C, mierzoną termometrem na podczerwień. Obok muszą być chłodne, zacienione strefy. Umieść spot nad płaskim kamieniem lub pniem, aby zwierzę mogło się nagrzać i wycofać.

W nocy temperatura spada do 14-18 °C. Chłodne noce są ważne dla ciężarnych samic: ciepłe noce około 22 °C w czasie ciąży dają słabsze młode, które rosną wolniej i częściej giną. Ciężarnym samicom służy natomiast wiele godzin przy miejscu wygrzewania w ciągu dnia.

Zimowanie jest konieczne i trwa trzy do czterech miesięcy. Zimować można tylko zdrowe, dobrze odżywione zwierzęta bez pasożytów. Chore, wychudzone i niedawno nabyte zwierzęta pozostają aktywne. Zważ zwierzę przed rozpoczęciem obniżania. Przez cztery tygodnie stopniowo skraca się długość dnia i obniża temperaturę, a ostatni posiłek podaje się dwa do trzech tygodni przed zimowaniem. Zwierzę przenosi się do plastikowego pojemnika z lekko wilgotnym mchem i liśćmi, kryjówką i płytką miską z wodą. Pojemnik stoi w chłodnym, wolnym od mrozu miejscu w temperaturze 4-6 °C, w lodówce bez zamrażalnika lub w piwnicy o stabilnej temperaturze. Podłoże nigdy nie może całkiem wyschnąć. Używaj dwóch niezależnych termometrów i pojemnika zabezpieczonego przed gryzoniami. Wybudzanie polega na stopniowym podnoszeniu temperatury do normalnej temperatury dziennej. Zwierzę najpierw pije, a po kilku dniach znów zaczyna jeść. Zobacz też temat o zimowaniu.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Zootoca vivipara żyje na wilgotnych terenach, a wilgotność powietrza w terrarium wynosi 50-60 % w dzień i 70-80 % w nocy. Musi być strefa suchsza i wilgotniejsza, aby zwierzę mogło samo wybierać. Dobra wentylacja jest ważna, żeby podłoże nie było stale mokre.

Dostęp do wody jest szczególnie ważny w czasie ciąży, gdy samica przekazuje młodym dużo wody.

W terrarium stoi płytka miska z wodą, wymieniana codziennie. Każdego ranka lekko zraszaj rośliny i kamienie, aby zwierzę mogło pić krople. Mech i podłoże pod kryjówkami utrzymuje się lekko wilgotne przez cały rok.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Zootoca vivipara jest gatunkiem dziennym i dużo się wygrzewa, dlatego potrzebuje światła słonecznego lub UVB. Na zewnątrz UVB pochodzi ze słońca. W pomieszczeniu stosuje się świetlówkę UVB nad miejscem wygrzewania, tak aby indeks UV na wysokości głowy zwierzęcia wynosił około 1-3. Odpowiada to strefie Fergusona 2, ponieważ zwierzę przemieszcza się między słońcem a cieniem. Szkło zatrzymuje UVB, więc świetlówka musi być zamontowana wewnątrz terrarium lub w otwartej części pokrywy.

Długość dnia podąża za porą roku i powinna wynosić 10-14 godzin latem, skracając się jesienią i wydłużając wiosną, aby zwierzę weszło w rytm zimowania.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Zootoca vivipara jest owadożerna. W naturze jej dieta składa się z much, pająków, gąsienic, mszyc i innych drobnych stawonogów, a samice jedzą więcej niż samce. Zwierzę żeruje najwięcej w słoneczne dni.

W terrarium podaje się małe świerszcze, małe szarańcze, larwy barciaka, mącznika, małe karaczany, muchy i pająki w rozmiarach, które zwierzę może połknąć w całości. Pokarm powinien być urozmaicony, a owady karmowe dobrze odżywione. Opruszaj pokarm wapniem i preparatem witaminowym z D3, zwłaszcza dla samic przed porodem, i wyłóż na podłożu kruszoną sepię. Dla młodych stosuje się najmniejsze owady, takie jak muszki owocowe, skoczogonki i małe świerszcze.

Dorosłe zwierzęta karm co drugi dzień w sezonie aktywności, tyle, ile zjedzą w kilka minut. Ciężarne samice karmi się obficie. Jesienią zwierzę tuczy się przed zimowaniem, a ostatni posiłek podaje się dwa do trzech tygodni przed schłodzeniem.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Zootoca vivipara to płochliwe, szybkie i czujne zwierzę. Samce są terytorialne wobec innych samców i w okresie godowym mogą gryźć samicę. Samiec z trzema-czterema samicami lub para to trwały sposób utrzymania w dużym terrarium z wieloma kryjówkami i miejscami do wygrzewania. Samice mogą być agresywne wobec siebie. Obserwuj zwierzęta i miej w gotowości dodatkowe terrarium, aby je rozdzielić.

Nowe zwierzę jest początkowo płochliwe i się ukrywa. Po kilku tygodniach przyzwyczaja się do stałych pór karmienia. Unikaj chwytania zwierzęcia, bo pod wpływem stresu odrzuca ogon. Dorosłe osobniki mogą zjadać młode, dlatego młode trzyma się osobno.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec ma jaśniejszy, intensywniej ubarwiony brzuch i nieco większą głowę niż samica, a ogon jest grubszy u nasady. U samicy kolor brzucha waha się od bladożółtego do jaskrawopomarańczowego.

Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową w drugim lub trzecim roku życia, czyli w wieku 12-36 miesięcy. Do rozrodu przeznaczaj tylko zdrowe, w pełni wyrośnięte zwierzęta.

GODY I KOPULACJA

Gody następują po zimowaniu i odbywają się w kwietniu-maju, gdy zwierzęta się wybudziły i zaczęły jeść. Samce nie są płodne przez pierwsze dwa tygodnie po wybudzeniu. Samiec chwyta samicę szczękami i trzyma ją podczas kopulacji, a największy sukces mają samce z dużymi głowami.

Połącz jednego samca z jedną do czterech samic. Jeśli szyja lub nasada ogona samicy jest zraniona, zwierzęta się rozdziela.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

W Europie Północnej samica rodzi żywe młode i nie składa jaj. Ciąża trwa 5-12 tygodni, a 2-12 młodych przychodzi na świat w lipcu-sierpniu. Młode opuszczają cienką, miękką osłonkę w trakcie porodu lub tuż po nim. W roku jest jeden miot.

W populacjach jajorodnych w północnej Hiszpanii i południowo-zachodniej Francji samica składa jaja w luźnej, lekko wilgotnej ziemi. Czas inkubacji nie jest udokumentowany.

Samica musi mieć spokojne, wilgotne i ukryte miejsce do porodu, a w tygodniach przed porodem powinna dostawać dodatkowy wapń i witaminy. Pozwól jej odpocząć po porodzie.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

INKUBACJA

W populacjach żyworodnych młode rozwijają się w ciele samicy, a ciąża trwa 5-12 tygodni. Przez całą ciążę samica musi mieć codziennie miejsce do wygrzewania i ciepło, chłodne noce i świeżą wodę. Im więcej godzin może się wygrzewać, tym szybciej rozwijają się młode.

Jaja od zwierząt jajorodnych umieszcza się w pojemniku z wilgotnym wermikulitem, 1:1 wagowo z wodą. Temperatura i czas inkubacji nie są udokumentowane.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są bardzo małe i trzeba je przenieść do osobnego terrarium. W grupach można je trzymać w 50 × 30 × 30 cm z mchem, liśćmi, korą i płytką miską z wodą. Jedzą najmniejsze owady: muszki owocowe, skoczogonki, mszyce i świeżo wyklute świerszcze, opruszone wapniem i witaminami. Karm codziennie.

Młode rosną szybko i trzeba je sortować według wielkości, aby mniejsze nie przegrywały rywalizacji o pokarm. Dojrzałość płciową osiągają w drugim lub trzecim roku życia. Pierwszej zimy zimują tylko zdrowe, dobrze odżywione młode, a pozostałe pozostają aktywne.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika ze zbyt wysokiej temperatury, zbyt niskiej wilgotności, jednostronnego pokarmu lub zbyt małej przestrzeni. Typowe z nich to:

- Przegrzanie i odwodnienie. Utrzymuj chłodną, wilgotną strefę i zraszaj każdego ranka.
- Osteoporoza przy braku UVB i wapnia. Zapewnij UVB lub słońce i opruszaj pokarm.
- Kleszcze i roztocza, zwłaszcza na zewnątrz. Regularnie oglądaj zwierzę.
- Pasożyty wewnętrzne i pasożyty krwi. Nowe zwierzęta trzyma się w kwarantannie, a przed zimowaniem wykonuje się

badanie kału.

- Utrata ogona w wyniku stresu lub walk.
- Nieudane zimowanie u chorych lub wychudzonych zwierząt. Utrzymuj je aktywne i karmione.
- Problemy z porodem, jeśli samica jest osłabiona lub brakuje jej spokojnego miejsca.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, pełny ogon i dobry apetyt. Skontaktuj się z weterynarzem z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę nie je, traci na wadze lub jest ospałe.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.